

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro
2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. ISAK-1790

VERSLO IR VADYBOS TECHNOLOGIJŲ BENDROJI PROGRAMA MOKINIAMS, BESIMOKANTIEMS PAGAL VIDURINIO UGDYMO PROGRAMĄ

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Verslo ir vadybos technologijų bendroji programa (toliau – Programa) skiriama mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą

Programą siūloma rinktis tiems mokiniams, kurie domisi šia sritimi ir nori geriau susipažinti, kaip organizuojamas verslas, kokie yra vadybos principai, išbandyti savo gebėjimus kuriant nedidelius projektinius verslo organizavimo modelius.

Mokydamiesi pagal šią Programą mokiniai:

susipažins su ekonominės, socialinės, kultūrinės aplinkos reikšme organizuojant sėkmingą verslą;

susipažins su verslo aplinka, verslininkais, vadybos principais, sužinos, kokių profesinių gebėjimų reikia verslui organizuoti ir sumaniai vadovauti;

supras, kaip verslas organizuojamas, kaip atliekama rinkos analizė, kokią reikšmę verslui turi ištekliai;

gebės atrinkti informaciją, vertingą kuriant nedidelius verslo organizavimo modelius bei verslo reklamą;

išmoks planuoti, organizuoti, įgis verslui tinkamo bendravimo gebėjimų;

išmoks sudaryti verslo planą ir kurti projektinius verslo modelius.

Mokinys, pasirinkęs šią programą, įgis verslo ir vadybos gebėjimų, padedančių įgyvendinti savo idėjas, supras, kaip sėkmingiau įsidarbinti konkurencinėje darbo rinkoje ar įkurti savo verslą bei sėkmingai jam vadovauti. Įgyvendindamas savo idėjas projektinėje veikloje, mokinys išmoks dirbti komandoje, priimti atsakomybę, protingai rizikuoti, pasitikėti savimi, įvertinti išteklių svarbą organizuojant sėkmingą verslą, atsakingai įgyvendinti aptartus ir numatytus projektinius verslo organizavimo modelius, ieškoti reikiamos informacijos ir naudotis ja.

Mokiniai savo darbo rezultatus galės panaudoti mokykloje: gražindami ją, reklamuodami, organizuodami renginius ir t. t.

II. PROGRAMOS TIKSLAS, UŽDAVINIAI, STRUKTŪRA, MOKINIŲ VEIKLOS SRITYS

2. Programos tikslas – sudaryti mokiniams galimybę plėtoti bendruosius gebėjimus, susipažinti su verslo ir vadybos ūkio šakoje vykstančiais procesais, komunikacinėmis technologijomis, darbo priemonių ir įrangos reikšme organizuojant verslą, medžiagų, darbuotojų atrankos aspektais, padėti suprasti, kaip organizuojamas ir valdomas verslas, kokią įtaką verslui turi visuomenėje bei rinkoje vykstantys procesai verslui ir kaip juose orientuotis, mokyti praktiškai įgyvendinti numatytus projektinius verslo modelius.

3. Įgyvendinant Programos tikslą keliami uždaviniai, kad mokiniai:

puoselėdami vertybines nuostatas ir ugdydami bendruosius gebėjimus, stebėdami ir susipažindami su verslo organizavimo ir valdymo struktūromis, suprastų socialinių, kultūrinių, ekonominių, rinkodaros pokyčių įtaką verslo organizavimui, jo vystymui, įgytų verslui organizuoti ir valdyti reikiamų gebėjimų, susipažintų su verslo ir vadybos profesijomis;

tikslingai aiškindamiesi informacijos svarbą verslui, valdymui, rinkodarai, naudotūsi įvairiais informacijos šaltiniais, surastų, kūrybingai, racionaliai ją panaudotų bei kurtų informacinius produktus, skirtus verslo reklamai;

aptardami ir analizuodami, kaip organizuojamas verslas, kokie jame taikomi valdymo modeliai (atsižvelgiant į istorinį kontekstą), numatytų, kokio pobūdžio verslą ir projektinį jo valdymo modelį kurs ir planuos;

suvokdami saugaus ir racionalaus darbo svarbą buityje, smulkiajame versle ir įgyvendindami aptartus bei numatytus projektinius verslo modelius, mokėtų apibūdinti rinkos poreikius, ekonominį, socialinį kontekstą, numatytų išteklius, darbo priemones, medžiagas, valdymo struktūras, sudarytų verslo planą.

4. Mokinių veiklos sritys yra šios:

Projektavimas

Informacija

Medžiagos

Technologiniai procesai, jų rezultatai

5. Programos struktūra yra modulinė. Vienerių mokslo metų programą sudaro mokinio pasirenkami bendrojo ar išplėstinio kurso moduliai. Bendrojo kurso modulis skirtas šiai ūkio šakai pažinti, projektinė veikla orientuojama į verslo organizavimo modelių kūrimą, o išplėstinio kurso – dar ir į geresnį verslo struktūrų ir organizavimo principų išmanymą.

5.1. Bendrasis kursas supažindina su darbine veikla verslo struktūrose, mokiniai atlieka praktinius bei projektinius darbus. Antraisiais metais mokiniai gali rinktis kitą bendrojo kurso programą arba tęsti tos pačios programos bendrojo kurso modulius. Jeigu mokinys pirmais metais mokėsi, tarkime, pagal lengvosios pramonės ūkio šakos programą, antrais metais, pasirinkęs verslo ir vadybos ūkio šakos programą, jis gali kurti projektinius tekstilės ir aprangos verslo modelius.

5.2. Išplėstinis kursas skirtas išsamiau gilintis į verslo ir vadybos ūkio šakos aplinką, struktūras, išteklių valdymą ir panaudojimą, verslo modernizavimo aspektus, darbo saugos užtikrinimą ir t. t..

5.3. Programos išsklotinė moduliais ir valandomis per dvejus metus:

Vidurinis ugdymas	Bendrasis kursas (B. K.) 2 val.		Išplėstinis kursas 3 val., t. y. 2 val. (B. K.) +1 val.	
Pirmi mokslo metai	1 modulis – Vadyba			
	34 val.	Veiklos sritys: projektavimas, informacija, medžiagos, technologiniai procesai, jų rezultatai.	17 val.	Mokinių gebėjimų plėtojimo sritys: Informacija ir projektavimas. Dirbama technologijų ir projektavimo kabinete su programine įranga, modeliuojančia darbo operacijas, technologinius procesus.
	2 modulis – Projektinis darbas Nr. 1			
	34 val.	Veiklos sritys: projektavimas, informacija, medžiagos, technologiniai procesai, jų rezultatai.	17 val.	Mokinių gebėjimų plėtojimo sritys: Informacija ir projektavimas. Dirbama technologijų ir projektavimo kabinete su programine įranga, modeliuojančia darbo operacijas, technologinius procesus.
Antri mokslo metai	3 modulis – Verslas			
	34 val.	Veiklos sritys: projektavimas, informacija, medžiagos, technologiniai procesai, jų rezultatai.	17 val.	Mokinių gebėjimų plėtojimo sritys: Informacija ir projektavimas. Dirbama technologijų ir projektavimo kabinete su programine įranga, modeliuojančia darbo operacijas, technologinius procesus.
	4 modulis – Projektinis darbas Nr. 2			

	34 val.	Veiklos sritys: projektavimas, informacija, medžiagos, technologiniai procesai, jų rezultatai.	17 val.	Mokinių gebėjimų plėtojimo sritys: Informacija ir projektavimas. Dirbama technologijų ir projektavimo kabinete su programine įranga, modeliuojančia darbo operacijas, technologinius procesus.
--	---------	--	---------	---

III. MOKINIŲ PASIEKIMAI, TURINIO APIMTIS, MOKYMOSI APLINKA

6. Mokinių pasiekimų lentelė

Veiklos sritis	Bendrieji technologiniai mokinių gebėjimai (pagal Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrasias programas ir išsilavinimo standartus XI–XII klasėms, patvirtintus Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. rugpjūčio 21 d. įsakymu Nr. 1465)		Mokinių pasiekimai pagal verslo ir vadybos ūkio šakos technologijų programą	
	Bendrasis kursas	Išplėstinis kursas	Bendrasis kursas	Išplėstinis kursas
1. Projektavimas	1.1. Siūlo ir plėtoja savo projektų idėjas, fiksuoja jas grafinės raiškos priemonėmis, pažymi kai kuriuos terminus ir galimus projektinius apribojimus.	1.1. Kuria ir tobulina projektus, kuriuose vartojami simboliai, grafinė kalba, specialūs terminai, siūlo kelias projekto sprendimo alternatyvas. Savo sprendimus pagrindžia funkcinio, estetinio, socialiniu aspektu.	1.1. Pateikia klausimų ir formuluoja vadybos ar verslo projekto idėjas: gaminiai ar paslaugos, pagrindiniai vartotojai, poreikių tenkinimas, nauda vartotojui, kur ir kada bus gaminama (regione); ieško informacijos apie verslo ir vadybos ūkio šaką bei joje vykstančius procesus, struktūras, jų skirtumus, pateikia grafinį kuriamo projekto vaizdą (schemos, lentelės, simboliai ir t. t.), apibrėžia naujus terminus, numato projekto apribojimus.	1.1. Numato, kokios papildomos informacijos reikia tobulinant projektą, tikslina jį įvertindamas socialinius, ekonominius, kultūrinius aspektus, papildo grafinį sprendimą, vartoja grafinę kalbą, t. y. simbolius, šalia nurodo specialius terminus, argumentuoja numatomus sprendimus ekonominiu, socialiniu aspektu.

	<p>1.2. Apibūdina projekto idėjos įgyvendinimo etapus. Planuoja procesus, jų seką, gamina produkciją, užtikrina darbo proceso saugumą.</p>	<p>1.2. Kuria gaminių ir procesų įgyvendinimo planą atsižvelgdamas į projekto specifiką, galimus pavojus, darbo saugos reikalavimus.</p>	<p>1.2. Nurodo pasirinktos projektinės idėjos įgyvendinimo etapus, pateikia vadybos ar verslo planą, žmonių išteklių planą, finansinį planą, rizikos įvertinimą, numato reklamą, sunkumus, jų šalinimo galimybes.</p>	<p>1.2. Pateikia pasirinkto projekto įgyvendinimo planą, atsižvelgia į gaminamų gaminių ar teikiamų paslaugų specifiką, darbo saugumo aspektus, tikslina numatytas darbų sekas, parengia trumpą aiškinamąjį sprendimo aprašą.</p>
	<p>1.3. Apibūdina ateities objektų dizainą, išskiria estetinius ir technologinius aspektus bei jų įtaką aplinkai.</p>	<p>1.3. Įvertina kitų mokomųjų dalykų indėlį įgyvendinant projektą bei galimą priimamų sprendimų poveikį aplinkai.</p>	<p>1.3. Pateikia numatyto projekto aprašymą, kuriame trumpai ir aiškiai nusako organizuojamo gaminių gamybos arba paslaugų teikimo verslo ar vadybos modelius, numato sprendimo vertinimo kriterijus, išryškina teigiamas ir neigiamas jo ypatybes, nurodo poveikį gamtai ir žmonėms.</p>	<p>1.3. Pateikia numatyto projekto aprašymą, kuriame įvertina kitų mokomųjų dalykų (fizikos, chemijos, biologijos) indėlį įgyvendinant projektą bei galimą priimamų sprendimų poveikį aplinkai (socialiniai, ekonominiai, ekologiniai aspektai).</p>
	<p>1.4. Apibendrina ir įvertina, ar idėja, jos įgyvendinimas atitinka projekto funkcinius, estetinius ir technologinius reikalavimus.</p>		<p>1.4. Įvertina, ar numatomi atlikti darbai atitinka numatytus socialinius, ekonominius, kultūrinius, darbų saugumo vertinimo kriterijus, ieško papildomos informacijos, pateikia klausimų, koreguoja projektą.</p>	

2. Informacija	2.1. Nustato ir analizuoja socialinius, kultūrinius kasdienių gaminių ar procesų raidos aspektus.	2.1. Paaiškina, kaip informacija naudojama atsižvelgiant į projekto reikalavimus ir numatytus darbo procesus.	2.1. Ieško informacijos apie verslo ir vadybos ūkio šakoje vykstančius procesus, valdymo struktūras, jų skirtumus, gamyboje taikomas technologijas ar paslaugų organizavimą ir pobūdį, analizuoja, kokios įtakos verslui ir vadybai turi socialiniai, ekonominiai, kultūriniai, darbų saugumo aspektai, technikos ir mokslo naujovės.	2.1. Nurodo, kokią įtaką numatyto projekto idėjos, jų įgyvendinimo reikalavimai turi renkant informaciją apie verslo ir vadybos ūkio šaką.
	2.2. Apibūdina galimus informacijos: rinkimo ir kaupimo variantus; atrankos kuriamam projektui kriterijus; naudojimo apribojimus; pateikimo variantus.	2.2. Apibūdina, kaip buvo kaupiama informacija ir kaip ji pakito pateiktame projekte.	2.2. Analizuoja numatyto projekto idėjas, pirminius grafinius jų vaizdus bei aprašus ir konkrečiai nustato: kokios reikia informacijos apie verslo ir vadybos ūkio šaką, jos gaminius ar teikiamas paslaugas, naudojamas medžiagas, technologinius procesus, darbo organizavimo ir valdymo modelius; kokie yra alternatyvūs informacijos šaltiniai, apribojimai renkant informaciją, kaip informaciją kaupti ir atrinkti, kokie galimi atrinktos informacijos naudojimo ir pateikimo projekte variantai.	2.2. Numato, kaip grupuoti, racionaliai kaupti kuriamam projektui informaciją apie verslo ir vadybos ypatumus įvairaus dydžio įmonėse, apie šiuolaikinių technologijų diegimą versle, technologinius, organizacinius, valdymo procesus. Palygina pirminę, grafiniame projekte pateiktą informaciją su patikslinta ir nustato, kaip ji pakito.

	2.3. Naudoja technines priemones informacijai užrašyti, papildyti, perduoti.	2.3. Kuria informacijos produktus, reikalingus projektui įgyvendinti.	2.3. Naudoja informacines priemones techniniams skaičiavimams atlikti, duomenims užrašyti ir grafiškai vaizduoti, informacijai apie vadybos ir verslo ypatumus didelėse ir mažose įmonėse, organizuojančiose gaminių gamybą ar paslaugas, fiksuoti, pateikti, papildyti, perduoti.	2.3. Naudodamasis informacinėmis technologijomis kuria informacijos produktus apie: regione gaminamus gaminius ar teikiamas paslaugas, šiuolaikines medžiagas, technologijas prekių ar paslaugų rinką Lietuvoje ir pasaulyje.
	2.4. Paaiškina, kokiomis formomis informacija gali būti pateikiama, saugoma ir perduodama visuomenei, ypač vartotojams.		2.4. Paaiškina, kokiomis formomis (lankstinukai, skaidrės, skelbimai) gali būti pateikiama, saugoma ir perduodama visuomenei, ypač vartotojams, informacija apie prekės ar paslaugos naudą, kokybę, vartojimo ypatumus ir garantijas.	
3. Medžiagos	3.1. Atpažįsta dažnai vartojamas medžiagas, nusako jų ypatybes bei tinkamai jas naudoja.	3.1. Nusako medžiagų ypatybes ir susieja jas su funkciniais ir estetiniais kuriamo projekto reikalavimais.	3.1. Atpažįsta stambiajame ir smulkiajame gaminių gamybos ar paslaugų teikimo versle naudojamas medžiagas, apibūdina jų ypatybes, pritaikymo galimybes kuriant naują produkciją ar teikiant paslaugas.	3.1. Ieško informacijos ir apibūdina šiuolaikines medžiagas, jų savybes, struktūrą ir ypatybes bei susieja su ekonominiais kuriamų projektų, rinkos paklausos ir pasiūlos reikalavimais.

	3.2. Parenka tam tikrų savybių medžiagas, tinkamas projektui įgyvendinti.	3.2. Parenka tam tikrų fizinių, cheminių ir estetinių savybių medžiagas, atitinkančias eksploataavimo reikalavimus.	3.2. Parenka medžiagas pagal projekto apraše pateiktą reikiamų medžiagų savybių ir struktūros apibūdinimą.	3.2. Pagal projekto apraše pateiktą reikiamų medžiagų savybių ir struktūros apibūdinimą parenka ir pritaiko šiuolaikines tam tikrų fizinių, cheminių ir estetinių savybių medžiagas, atitinkančias eksploataavimo reikalavimus.
		3.3. Parenka įrangą dirbti su pasirinktomis medžiagomis, dirba ja tiksliai pagal reikalavimus, laikydamasis technologinių procesų saugumo.		3.3. Analizuoja, parenka ir naudoja projektiniame verslo modelyje įrangą, tinkamą dirbti su pasirinktomis šiuolaikinėmis medžiagomis, pritaiko ją gamybai.
4. Technologiniai procesai, jų rezultatai	4.1. Parenka sistemos analogą ir suskaido į technologinius procesus.	4.1. Nustato sistemos elementų ryšius ir sudaro technologines sekas, konstruoja sistemas (pavyzdžiui, suknelę, stalą ir kt.). Nurodo galimų kuriamos sistemos technologinių procesų variantų.	4.1. Suskaido projekto grafiniame sprendime ir apraše pateiktas verslo organizavimo sąlygas į atskirus elementus, nurodo naujausių technologijų taikymo galimybes.	4.1. Naudodamasis grafiniu projekto sprendimu ir aprašu, kuriame nurodytos verslo organizavimo sąlygos, kuria modernias verslo struktūras, pateikia alternatyvių variantų, pasirenka patį racionaliausią.

	4.2. Parenka ir užtikrina trumpą ir saugią darbų seką atliekant operacijas, montuojant ir derinant sistemą.	4.2. Parenka ir naudoja techniką sistemai montuoti ar išmontuoti, elementams sujungti ar atskirti.	4.2. Naudodamasis grafiniu projekto vaizdu, aprašu, kuriame nurodytos verslo ir vadybos organizavimo sąlygos, sudaro racionalų verslo planą, jį detalizuoja: ekonominė verslo aplinka, atsiskaitymas ir finansai, žmonių ištekliai, valdymo struktūra ir principai, rinkodara, pasirinktos produkcijos gamybos ar paslaugų teikimo organizavimas.	4.2. Naudodamasis grafiniu projekto vaizdu, aprašu, tikslina ir detalizuoja verslo planą, savarankiškai pasirenka bei naudoja įrangą, darbo priemones pasirinktiems gaminiams gaminti ar paslaugoms teikti.
	4.3. Paaiškina kuriamos sistemos elementų dermę.	4.3. Įvertina atliktų darbų kokybę, nustato ir šalina trūkumus.	4.3. Atsižvelgdamas į projekto užduotį paaiškina, kaip kuriamame versle, kurio tikslas – organizuoti gaminių gamybą ar paslaugų teikimą, racionaliai naudojami ištekliai, atsižvelgiama į rinkos poreikius, kuriama ir taikoma lanksti valdymo struktūra.	4.3. Analizuoja ir vertina pagrindinius kuriamo verslo elementus (išteklius, vadybą, rinkodarą, verslo aplinką), numato galimus nesklendumus šiose grandyse arba tarp grandžių ir nusako, kaip juos pašalinti.
	4.4. Apibūdina technologinių procesų įgyvendinimo efektyvumą, poveikį žmonėms ir aplinkai.	4.4. Paaiškina, kokios galimos kompleksinių sistemų struktūros, jų valdymas atsižvelgiant į jų rezultatus, poveikį bendruomenei ir aplinkai.	4.4. Atsižvelgdamas į projekto užduotį apibūdina gamybos ar paslaugos teikimo stambiajame ir smulkiajame versle skirtumus, efektyvumą ekonominiu, ekologiniu bei poveikio žmogui, gamtai aspektais.	4.4. Paaiškina, kokios galimos stambaus ir smulkaus verslo gamybos ar paslaugų teikimo struktūros, koks jų valdymas ir gamybos pobūdis, atsižvelgiant į jų rezultatus ir kontrolę.

7. Turinio apimtis:

7.1. Modulis – Vadyba:

7.1.1. Verslo administravimas

Mokinių veiklos sritys	Informacija. Išteklių planavimas ir valdymas
Veiksmai, darbo operacijos	Renka, kaupia, apibendrina, pristato informaciją, organizuoja, įvertina, koreguoja.

7.1.2. Verslo administravimo organizavimas, kontrolė, bendradarbiavimas, atsakomybė

Mokinių veiklos sritys	Projektavimas. Medžiagos. Informacija.
Veiksmai, darbo	Renka, kaupia, analizuoja ir vertina, piešia, braižo, rašo, dirba

operacijos	kompiuteriu, atrenka, pritaiko, planuoja, tobulina.
------------	---

7.1.3. Darbo rezultatai ir perspektyvinis planavimas

Mokinių veiklos sritys	Informacija. Technologiniai procesai.
Veiksmai, darbo operacijos	Renka, kaupia, analizuoja ir įvertina, organizuoja darbą, sudaro technologines schemas, parengia, tikslina, užtikrina darbų saugą, įvertina, atrenka.

7.2. Modulis – Vadybos projektinis darbas

Mokiniai gali rinktis įvairius projektuojamus vadybos organizavimo modelius ir juos taikyti, derinti prie jau esamų verslo struktūrų, todėl programų turinys nedetalizuojamas.

7.3. Modulis – Verslas:

7.3.1. Prekės ir paslaugos, asortimentas, pagrindinės savybės ir techninės ypatybės, pritaikymas

Mokinių veiklos sritys	Informacija. Medžiagos.
Veiksmai, darbo operacijos	Renka, kaupia, apibūdina gaminius, jų savybes ir technines ypatybes, įvertina, analizuoja analogus, nustato analogų savybes.

7.3.2. Prekės ar paslaugos projektavimas

Mokinių veiklos sritys	Projektavimas. Medžiagos. Informacija.
Veiksmai, darbo operacijos	Renka, kaupia, piešia, braižo, rašo, dirba kompiuteriu, atrenka, pritaiko, planuoja.

7.3.3. Prekės ar paslaugos gamybos technologijos

Mokinių veiklos sritys	Sistemų konstravimas ir technologiniai procesai. Informacija.
Veiksmai, darbo operacijos	Renka, kaupia, analizuoja, organizuoja darbą, sudaro technologines schemas, tikslina, saugiai dirba, įvertina, atrenka.

7.4. Modulis – Verslo projektinis darbas

Mokiniai gali rinktis projektuojamus gaminius bei darbo operacijas, todėl programų turinys nedetalizuojamas. Patartina pritaikyti pirmaisiais metais įgytą vadybos modulių patirtį ir kurti įvairius projektinius verslo modelius.

8. Rekomenduojama mokymosi aplinka:

Technologijų kabinetas.

Kompiuteriai su programine įranga, modeliuojančia darbo operacijas, technologinius procesus.

Internetas.

Mokomoji literatūra.